

Podręczniki Prawnicze

Adam Lityński

Prawo Rosji i ZSRR 1917–1991

**czyli historia
wszechzwiązkowego
komunistycznego
prawa (bolszewików)
Krótki kurs**

3. wydanie



| C.H.BECK



PODREČZNIKI PRAWNICZE

Adam Lityński • Prawo Rosji i ZSRR 1917–1991
czyli historia wszechzwiązkowego
komunistycznego prawa (bolszewików)
Krótki kurs

W sprzedaży:

T. Maciejewski

HISTORIA POWSZECHNA USTROJU I PRAWA

Studia Prawnicze

T. Maciejewski

HISTORIA USTROJU I PRAWA SĄDOWEGO POLSKI, wyd. 4

Podręczniki Prawnicze

T. Maciejewski

HISTORIA POLSKIEJ MYŚLI ADMINISTRACYJNEJ DO 1918 R.

Podręczniki Prawnicze

H. Izdebski

HISTORIA MYŚLI POLITYCZNEJ I PRAWNEJ, wyd. 5

Podręczniki Prawnicze



Beck Akademia
konferencje • szkolenia • e-learnin



Legalis
System Informacji Prawnej

[Kup książkę](#)

Prawo Rosji i ZSRR 1917–1991

**czyli historia wszechzwiązkowego
komunistycznego prawa (bolszewików)**

Krótki kurs

Adam Lityński

Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

3. wydanie



**WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017**

[Kup książkę](#)

Wydawca: *Aneta Flisek*

Korekta: *Katarzyna Szubińska*



© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Jolanta Straszewska
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-9595-1



ISBN e-book 978-83-255-9596-8

[Kup książkę](#)

Spis treści

Przedmowa do wydania trzeciego	VII
Wybrana literatura	IX
Wybrana literatura cyrylicą	XXIII
Wykaz skrótów	XXVII
Najważniejsze akty prawne	XXXI
Krótkie kalendarium	XXXIII
Wprowadzenie – słowo o filozofii, państwie i prawie	1
1. Filozofia marksistowska	1
2. Państwo	5
3. Prawo	9
4. Uwagi końcowe do słowa wstępnego	16
Rozdział I. Rewolucja. Narody. Konstytucje	18
§ 1. Rewolucja	18
I. Na drodze do rewolucji	18
II. Rewolucja lutowa w marcu 1917	22
III. Bolszewicki zamach stanu, czyli rewolucja październikowa w listopadzie	31
§ 2. Narody byłego imperium	33
§ 3. Konstytucja RSFR z 1918 r.	53
I. Bolszewików droga do pierwszej Konstytucji	53
II. Podstawowe założenia Konstytucji RSFR z 1918 r.	60
§ 4. Konstytucja ZSRR z 1924 r.	74
I. Problemy federacji i unitaryzmu	74
II. Podstawowe założenia Konstytucji Związku	89
§ 5. Konstytucja stalinowska z 1936 r. Socjalizm zbudowany, teraz do komunizmu	98
I. „Inicjatywa Towarzysza <i>Stalina</i> ”	98
II. Struktury i prawa	106
§ 6. U bram raj. Konstytucja breżniewowska z 1977 r.	115
I. Koncepcje ideologiczne	115
II. Systematyka Konstytucji. Struktura państwa	120
III. Partia i obywatele	126
IV. Organy władzy i administracji państwowej	132
§ 7. Ustrój ZSRR w ostatnich latach istnienia	136
I. Nowela konstytucyjna z 1.12.1988 r. KPZR	136

II. Ustawa o urzędzie prezydenta ZSRR	141
III. Republiki odchodzą	143
IV. Rok 1991. O, roku ów!	145
Rozdział II. Prawo karne	149
§ 1. Prawo karne materialne	149
I. 1917–1921. Bez kodeksu	149
II. NEP i kodeks z 1922 r.	153
III. 1924–1953 – od śmierci <i>Lenina</i> do śmierci <i>Stalina</i>	162
IV. Demontaż stalinowskiego prawa karnego	185
§ 2. Procedura karna	204
Rozdział III. Prawo cywilne	229
§ 1. Prawo cywilne materialne (bez prawa rodzinnego)	229
I. Źródła oraz część ogólna	229
II. Prawo rzeczowe	247
III. Prawo zobowiązań	261
IV. Prawo spadkowe	268
§ 2. Prawo rodzinne	278
§ 3. Postępowanie cywilne	307
Rozdział IV. Sądy, adwokatura i organy ścigania	322
§ 1. Sądy. Arbitraż	322
§ 2. Prokuratura	344
§ 3. Adwokatura	357
§ 4. Bezpieka – nerwy systemu	367
I. Czeka-OGPU 1917–1934	367
II. NKWD	381
III. KGB i ostatnie reorganizacje	400
IV. GUŁag	408
Indeks osobowy	421
Indeks rzeczowy	425

Przedmowa do wydania trzeciego

W pięć lat po drugim wydaniu wydawnictwo i autor oddają do rąk Czytelników wydanie trzecie podręcznika o prawie Rosji i ZSRR w latach 1917–1991. Przypada to dokładnie w setną rocznicę wydarzeń, które w sposób zasadniczy wpłynęły na dzieje świata, a szczególnie na losy Polaków. Narracja poprzednich wydań rozpoczynała się od listopada 1917 r., a więc nie obejmowała pierwszego okresu rosyjskiej rewolucji, której początek przypada na marzec (luty) 1917 r. Obecne wydanie rozszerzone jest o ten okres, jak też sygnalizuje postawy narodów byłego imperium carów wobec rewolucji i zamierzenia co do dalszego kształtu swojego życia narodowego.

Zamiarem autora i wydawcy było niepowiększanie objętości pracy, bowiem książki zbyt duże tracą wielu Czytelników w dobie stałego deficytu czasu. Realizując myśl zachowania dotychczasowej objętości, autor ograniczył się do dopisania jedynie wspomnianych uzupełnień, a w dalszych częściach dokonał pewnych skrótów w szczegółach, które nie wydawały się być niezbędne.

Autor stale wyraża wdzięczność w szczególności Pani Dyrektor mgr *Danucie Gburskiej*, jak też Pani dr hab. *Annie Stawarskiej-Rippel* i Panu dr hab. *Piotrowi Fiedorczukowi*, bez których ta książka prawdopodobnie w ogóle nie powstałaby.

Sosnowiec, luty 2017, w setną rocznicę rewolucji

Adam Lityński

Wybrana literatura

- Ancewicz F.*, Stalinowska koncepcja państwa na tle ewolucji ustrojowej Związku Socjalistycznych Republik Sowietkich, Lublin 2001
- Andrejew I.*, Zarys prawa karnego państw socjalistycznych, Warszawa 1979
- Andrew C., Gordijewski O.*, KGB, tłum. *R. Brzeski*, Warszawa 1997
- Andrusiewicz A.*, Cywilizacja rosyjska, t. 3, Warszawa 2009
- Andrusiewicz A.*, Kiereński – czerwony liberał, Warszawa 2016
- Antokolskaja M.*, Harmonisation of family law in Europe: a historical perspective. A tale of two millennia, Antwerpen–Oxford 2006
- Applebaum A.*, Gulag, tłum. *J. Urbański*, Warszawa 2005
- Arendt H.*, Korzenie totalitaryzmu, tłum. *D. Grinberg, M. Szawiel*, t. 1, Warszawa 1989
- Arendt H.*, O rewolucji, tłum. *M. Godyń*, Kraków 1991
- Armstrong G.M.*, The Soviet Law of Property. Law in Eastern Europe, Leyden 1983
- Bankowicz B., Bankowicz M., Dudek A.*, Słownik historii XX wieku, Kraków 1993
- Baranowski B., Baranowski K.*, Historia Azerbejdżanu, Wrocław 1987
- Bartnicki A.*, Borys Jelcyń. Przywództwo w pułapce uwarunkowań – mechanizmy zmiany i kontynuacji, Białystok 2016
- Bartnicki A.*, Demokratycznie legitymizowany autorytaryzm w Rosji 1991–2004, Białystok 2007
- Bartnicki A.*, Michaił Gorbaczow – prezydent upadającego państwa, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VII
- Baszkiewicz J.*, Państwo, rewolucja, kultura polityczna, wstęp i przygotowanie do druku *H. Olszewski*, Poznań 2009
- Baszkiewicz J.*, Powszechna historia ustrojów państwowych, Gdańsk 1998
- Bazyłow L.*, Obalenie caratu, Warszawa 1977
- Bazyłow L., Wieczorkiewicz P.*, Historia Rosji, Wrocław 2005
- Bebel A.*, Kobieta i socjalizm, przekład z 25-go wydania niemieckiego, w drukarni Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich, Londyn 1897
- Bednarek M.*, Przemiany własności w Polsce. Podstawowe koncepcje i konstrukcje normatywne, Warszawa 1994
- Beria S.*, Beria – mój ojciec. W sercu stalinowskiej władzy, tłum. *J. Waczków*, Warszawa 2000
- Berlin I.*, Karol Marks – jego życie i środowisko, tłum. *W. Orliński*, Warszawa 1999
- Berman H.*, Justice in the U.S.S.R. An Interpretation of Soviet Law, Cambridge–London 1963
- Berman H.*, Soviet Family Law in the Light of Russian History and Marxist Theory, *Yale Law Journal* 1946–1947, No. 56
- Bierdiajew M.*, Źródła i sens komunizmu rosyjskiego, tłum. *H. Paprocki*, Kęty 2005
- Borysoglebski W.W.*, Prawo o trybunałach wojskowych, [w:] Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, red. *E. Merz*, tłum. *B. Himmel, L. Hochberg, B. Rot*, Warszawa 1962

- Bosiacki A.*, Utopia, władza, prawo. Doktryna i koncepcje prawne „bolszewickiej” Rosji 1917–1921, Warszawa 1999
- Bosiacki A., Izdebski H.*, Konstytucjonalizm rosyjski. Historia i współczesność, Kraków 2013
- Bożyk S.*, Konstytucja ZSRR z 31.I.1924 r. (geneza i podstawowe założenia), ZN Filii UW w Białymstoku 1988, Nr 61
- Bożyk S.*, Konstytucjonalizm radziecki – drogi rozwoju, ZN Filii UW w Białymstoku 1981, Nr 33
- Bronisław Piłsudski (1866–1918). Człowiek – uczoney – patriota, red. *A. Liscar, M. Sarkowicz*, Zakopane 2003
- Bukowski W.*, I powraca wiatr..., tłum. *A. Mietkowski*, Kraków 1999
- Bukowski W.*, Partyzant prawdy. Wybór publicystyki z pierwszego i drugiego okresu, zebrał i oprac. *R. Jankowski*, t. 1–2, Warszawa 2008
- Butler W.E.*, Russia and the Law of Nations in Historical Perspective. Collected Essays, London–Idyllwild, California 2009
- Butler W.E.*, Soviet Law, London 1983
- Carrol W.H.*, Narodziny i upadek rewolucji komunistycznej, tłum. *A. Żabokrzycki*, Kąty Wrocławskie 2008
- Chalfina R.O.*, Prawo dziedziczenia w ZSRR, tłum. *Z. Krauze*, Warszawa 1952
- Chenoweth D.W.*, Soviet Civil Procedure. History and Analysis, Philadelphia 1977
- Chirkin V.*, Constitutional Law and Political Institutions, Moscow 1985
- Chkhikvadze V.M.*, The Soviet State and Law, tłum. *Y. Sdobnikov*, Honolulu 2000
- Czchikwadze W.M.*, Radzieckie prawo karne wojskowe, tłum. *J. i M. Litwin*, t. 1–2, Warszawa 1952
- Chmielarz A.*, Sprawa szesnastu, [w:] *A. Chmielarz, A.K. Kunert, E. Piontek*, Proces moskiewski przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, Warszawa 2000
- Chruszczow N.S.*, Fragmenty wspomnień, Zeszyty Historyczne, Paryż 2000, Nr 132
- Chruszczow N.S.*, O kulcie jednostki i jego następstwach. Referat I sekretarza KC KPZR tow. N.S. Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR 25 lutego 1956 [tyt. oryg. О культе личности и его последствиях. Доклад Первого секретаря ЦК КПСС Н. С. Хрущева XX Съезду Партии], Izwestia CK KPSS 1989, Nr 3
- Ciechanowicz J.*, Herbarz polsko-rosyjski, t. 1–2, Warszawa 2006
- Ciesielski S.*, GUŁag. Radzieckie obozy koncentracyjne 1918–1953, Warszawa 2010
- Ciesielski S.*, Wróg jest wszędzie. Stalinowska polityka represyjna w latach 1928–1941, Toruń 2013
- Ciesielski S., Hryciuk G., Srebrakowski A.*, Masowe deportacje ludności w Związku Radzieckim, Toruń 2004
- Ciesielski S., Materski W., Paczkowski A.*, Represje sowieckie wobec Polaków i obywateli polskich. [Raport Komisji Ekspertów KBN na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości RP], Warszawa 2000
- Conquest R.*, Uwagi o spustoszonem stuleciu, tłum. *T. Bieroń*, Poznań 2002
- Conquest R.*, Wielki terror, tłum. *W. Jeżewski*, Warszawa 1997
- Criminal Law Protection of Socialist Property In the USSR*, eds. *D.D. Barry, G. Ginsburgs, P.B. Maggs*, vol. 1, The Citizen and the State in Contemporary Soviet Law, Leyden 1977
- Cywiński Z.*, Prawo jako ideologia kompromisu w ujęciu M.A. Reisnera, [w:] Prawo i społeczeństwo obywatelskie. Studia i szkice dedykowane Profesor Annie Turskiej, Warszawa 1990
- Cywiński Z.*, Uwagi o nihilizmie prawnym, SI 1997, t. 34

- Czarna księga komunizmu. Zbrodnie, terror, prześladowania, Warszawa 1999
- Czefranowa E.A., Historyczne uwarunkowania regulacji małżeńskich stosunków majątkowych w prawie rosyjskim, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2007, t. V
- Czekiści. Organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944–1989, red. K. Persak, L. Kamiński, Warszawa 2010
- Czuma I., Konstytucja Rosji Sowieckiej, *Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne* 1923, Nr 1–6
- Dokumenty Katynia. Decyzja, red. J. Snopkiewicz, A. Zakrzewski, Warszawa 1992
- Dybowski R., Siedem lat w Rosji i na Syberii (1915–1921). Przygody i wrażenia, oprac. T. Bohun, Warszawa 2007
- Dziedzic A., Powszechna historia prawa, Warszawa 2000
- Dzierżyński F., Pisma wybrane, Warszawa 1951
- Džilas M., Nowa klasa wyzyskiwaczy (analiza systemu komunistycznego), tłum. J. Mieroszewski, Paris 1957
- Ehrlich S., Rola prokuratury w ustroju radzieckim, *Wojskowy Przegląd Prawniczy* 1948, Nr 3–4
- Ehrlich S., Ustrój Związku Radzieckiego, Warszawa 1954
- Engels F., Pochodzenie rodziny, własności prywatnej i państwa, Warszawa 1949
- Europa Środkowo-Wschodnia XX wieku. Słownik biograficzny, red. W. Roszkowski, Warszawa 2001
- Feldbrugge F.J.M., Soviet Corrective Labor Law, [w:] Soviet Law after Stalin, eds. D.D. Barry, G. Ginsburgs, P.B. Maggs, vol. 1, The Citizen and the State in Contemporary Soviet Law, Leyden 1977
- Fenomen rosyjskiego komunizmu. Geneza, konteksty, konsekwencje, red. B. Brzeziński, Poznań 2010
- Fiedorczyk P., Dyskusja na temat miejsca prawa rodzinnego w systemie prawa Polski Ludowej, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VII
- Fiedorczyk P., Radzieckie prawo rodzinne jako przedmiot recepcji w Polsce i innych państwach Europy Środkowo-Wschodniej, *Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi* 2009, t. XXXI
- Fiedorczyk P., Unifikacja i kodyfikacja prawa rodzinnego w Polsce (1945–1964), Białystok 2014
- Figes O., Tragedia narodu. Rewolucja rosyjska 1891–1924, tłum. B. Hryciak, Wrocław 2009
- Filar M., W służbie utopii. 73 lata radzieckiego prawa karnego, Toruń 1992
- Friedrich C.J., Brzezinski Z.K., Totalitarian Dictatorship and Autocracy, Cambridge 1956
- Fundamentals of Legislation of the USSR and the Union Republics, tłum. na ang. M. Saifulin i J. Sdobnikow, [b. red.], Moscow 1974
- Getty J.A., Naumow O.W., Jeżow – żelazna pięść Stalina, tłum. G. Waluga, J. Zlotnicki, Warszawa 2008
- Goldman W.Z., Women, the State and Revolution. Soviet Family Policy and Social Life, 1917–1936, Cambridge [1995]
- Gohunski S.A., Nowe podstawy sądowego postępowania karnego ZSRR i republik związkowych, [w:] Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, red. E. Merz, tłum. B. Himmel, L. Hochberg, B. Rot, Warszawa 1962
- Gorbaczow M., Sam ze wspomnieniami, tłum. O. Morańska, Warszawa 2014
- Górski M., Krótka rewolucja, czyli małżeństwo, rozwód i pozycja kobiety w początkowym okresie Związku Radzieckiego, [w:] Prawo blisko człowieka. Z dziejów prawa rodzinne-

- go i spadkowego. Materiały konferencji zorganizowanej przez Sekcję Historii Państwa i Prawa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ. Kraków 7–8 marzec 2007, red. *M. Mikula*, Kraków 2008
- Graczonek A.*, Gorbaczow, tłum. *M. Jagiello*, Warszawa 2003
- Grajewski A.*, Tarcza i miecz. Rosyjskie służby specjalne 1991–1998, Warszawa 1998
- Grzybowski K.*, „Stalinizm” w socjalistycznym prawie konstytucyjnym, PiP 1957, z. 6
- Grzybowski K.*, Ustrój Związku Radzieckiego, Kraków 1947
- Grzybowski K.*, Ustrój Związku Socjalistycznych Sowieckich Republik. Doktryna i konstytucja, Kraków 1929
- Gwiazdomorski J.*, Prawo spadkowe, Warszawa 1959
- Habermas J.*, Faktyczność i obowiązwanie. Teoria dyskursu wobec zagadnień prawa i demokratycznego państwa prawnego, tłum. *A. Romaniuk*, *R. Marszałek*, Warszawa 2005
- Hazard J.N.*, A Constitution for „Developed Socialism”, [w:] *Soviet Law after Stalin*, eds. *D.D. Barry*, *G. Ginsburgs*, *P.B. Maggs*, vol. 2, *Social Engineering Through Law*, Alphen aan den Rijn 1978
- Hazard J.N.*, Communists and their Law. A Search for the Common Core of the Legal Systems of the Marxian Socialist States, Chicago–London 1969
- Hazard J.N.*, Settling Disputes in Soviet Society. The Formative Years of Legal Institutions, New York 1978
- Hazard J.N.*, The Evolution of the Soviet Constitution, [w:] *Toward the „Rule of Law” in Russia? Political and Legal Reform in the Transition Period*, ed. *D.D. Barry*, New York–London 1992
- Heller M.*, Maszyna i śrubki. Jak hartował się człowiek sowiecki, Paryż 1988
- Heller M.*, *Niekriticz A.*, Utopia u władzy. Historia Związku Sowieckiego, tłum. *A. Mietkowski*, t. 1, Wrocław 1989
- Historia państwa i prawa. Wybór tekstów źródłowych, red. *B. Lesiński*, Poznań 1995
- Historia polityczna świata XX wieku. 1901–1945, red. *M. Bankowicz*, Kraków 2004
- Historia Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). Krótki kurs, red. komisja KC WKP(b), Warszawa 1948
- Holewińska-Łapińska E.*, Radzieckie prawo rozwodowe – zarys problematyki, NP 1987, Nr 7–8
- Holubko W.*, Współczesna administracja państw byłego ZSRR, Sosnowiec 2009
- Holubko W.*, *Lityński A.*, Na gruzach imperium. Ukraina po upadku cesarstwa rosyjskiego: od rewolucji lutowej 1917 r. do traktatu brzeskiego 1918 r., CPH 2017 [w druku]
- Holubko W.*, *Lityński A.*, Ukraina na drodze do niepodległości (1918–1920). W setną rocznicę, *Miscellanea Historico-Iuridica* [w druku]
- Holubko W.*, *Lityński A.*, Zagadnienie państwowości białoruskiej w latach 1917–1920. W setną rocznicę rewolucji 1917 roku, *Roczniki Administracji i Prawa*, Sosnowiec 2017 [w druku]
- Hrycak J.*, Historia Ukrainy 1772–1999. Narodziny nowoczesnego narodu, tłum. *K. Kotyńska*, Lublin 2000
- Huskey E.*, From Legal Nihilism to Pravovoe Gosudarstvo. Soviet Legal Development 1917–1990, [w:] *Toward the „Rule of Law” in Russia? Political and Legal Reform in the Transition Period*, ed. *D.D. Barry*, New York–London 1992
- Huskey E.*, Russian Lawyers and the Soviet State. The Origins and Development of the Soviet Bar 1917–1939, Princeton 1986

- Iwanow N.*, Zapomniane ludobójstwo. Polacy w państwie Stalina. „Operacja polska” 1937–1938, Kraków 2014
- Izdebski H.*, Historia administracji, Warszawa 1997
- Izdebski H.*, Rewolucja a prawo w Europie, cz. 2, Rewolucja a prawo dawne i nowe: tradycja prawna i środowisko prawnicze w obliczu rewolucji, CPH 1987, Nr 1
- Jelcyn B.*, Wyznania, tłum. *W. Sokołowski*, Warszawa 1990
- Joffe O.S., Szargorodski M.D.*, Zagadnienia teorii prawa, tłum. *J. Nowacki, J. Wróblewski*, Warszawa 1963
- Juviler P.H.*, Revolutionary Law and Order. Politics and Social Change in the USSR, New York 1976
- Juviler P.H.*, Some Trends in Soviet Criminal Justice, [w:] Soviet Law after Stalin, red. *D.D. Barry, G. Ginsburgs, P.B. Maggs*, vol. 3, Soviet Institutions and the Administration of Law, Alphen aan den Rijn–Germantown 1979
- Kariew D.S.*, Dalsze udoskonalenie radzieckiej organizacji sądownictwa, [w:] Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, red. *E. Merz*, tłum. *B. Himmel, L. Hochberg, B. Rot*, Warszawa 1962
- Kariew D.S.*, Radziecki ustrój sądowy, tłum. *J. Bielski, L. Chmielewski*, Warszawa 1954
- Karpus Z.*, Traktat ryski a polscy sojusznicy w okres wojny polsko-bolszewickiej 1920 roku, [w:] Traktat ryski 1921 roku po 75 latach. Studia, red. *M. Wojciechowski*, Toruń 1998
- Katyń. Dokumenty ludobójstwa. Dokumenty i materiały archiwalne przekazane Polsce 14 października 1992 r., tłum. *W. Materski*, Warszawa 1992
- Katyń. Dokumenty zbrodni, red. *W. Materski*, t. 1, Jeńcy nie wypowiedzianej wojny. Sierpień 1939 – marzec 1940, Warszawa 1995; t. 2, Zagłada. Marzec – czerwiec 1940, Warszawa 1998; t. 3, Losy ocalałych. Lipiec 1940 – marzec 1943, Warszawa 2001; t. 4, Echo Katynia. Kwiecień 1943 – marzec 2005, Warszawa 2006
- Katyń. Zbrodnia nieukarana, *K. Komorowski* red., Warszawa 2009
- Kazimirova M.*, La révolution du droit en Russie, [w:] Modernisierung durch Transfer zwischen Weltkriegen, Hrsg. *T. Giaro*, Frankfurt am Main 2007
- Keczekian S.F.*, Prawo socjalistyczne i jego źródła, tłum. *A.G.*, Warszawa [b.d.w., bezpośrednio po 1947]
- Kelly J.M.*, Historia zachodniej teorii prawa, tłum. *D. Pietrzyk-Reeves* i in., Kraków 2006
- Kenez P.*, Odkłamana historia Związku Radzieckiego, tłum. *A. Górski*, Warszawa 2008
- Klementowski M.*, Powszechna historia ustroju, Warszawa 2012
- Knight A.*, Beria – prawa ręka Stalina, tłum. *M. Ronikier*, Warszawa 1996
- Kodeks cywilny R.S.F.S.R. wraz z kodeksem ustaw o małżeństwie, rodzinie i opiece, tłum. *S. Tylbor*, Warszawa 1930
- Kodeks karny Rosji sowieckiej 1927, tłum. *R. Lemkin*, Warszawa 1928
- Kodeks karny RSFR. Kodeks karnoprosesowy RFSRR. Ustawa o ustroju sądów RSFR, tłum. *L. Hochberg*, Warszawa 1961
- Kodeks małżeński i rodzinny Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, red. *K. Piasecki, J.S. Piętowski*, tłum. *S. Rybarczyk, H. Juszek*, Wrocław 1972
- Kodeks prawa małżeńskiego, rodzinnego i opiekuńczego RSFR, red. *C. Berezowski*, Warszawa 1951
- Kolakowski L.*, Cywilizacja na ławie oskarżonych, Warszawa 1990
- Kolakowski L.*, Główne nurty marksizmu. Powstanie, rozwój, rozkład, Londyn 1988

- Komarnicki W.*, Nowy ustrój państwowy Związku Sowieckiego, *Rocznik Prawniczy Wileński* 1938 i to przedrukowane, [w:] *M. Kornat*, Polska szkoła sowietologiczna 1930–1939, Kraków 2003
- Konstytucja Federacji Rosyjskiej przyjęta w ogólnonarodowym referendum w dniu 12 grudnia 1993 r., tłum. *A. Kubik*, Warszawa 2000
- Konstytucja Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, Warszawa 1977
- Konstytucja Republiki Łotewskiej, tłum. *L. Gołubiec*, wstęp *P. Kierończyk*, Warszawa 2001
- Kornat M.*, Bolszewizm, totalitaryzm, rewolucja, Rosja. Początki sowietologii i studiów nad systemami totalitarnymi w Polsce (1918–1939), t. 1, Kraków 2003, t. 2, Kraków 2004
- Kornat M.*, Polska szkoła sowietologiczna 1930–1939, Kraków 2003
- Korwin T.*, Podstawy ustrojowe Związku Sowieckiego. Studium polityczno-prawne, Warszawa 1933
- Korżakow A.*, Borys Jelcyń od świtu do zmierzchu, tłum. *B. Szwarcman-Czarnota*, Warszawa 1998
- Kosyło A.*, Dostęp do zawodu adwokata w prawie polskim, ukraińskim, białoruskim i rosyjskim, Toruń 2010
- Koszel B.*, *Żerko S.*, Słownik polityków XX wieku, Poznań 1997
- Kowalczyk A.S.*, Sawinkow, Warszawa 1992
- Kowalski J.*, Konstytucja Federacji Rosyjskiej a rosyjska i europejska tradycja konstytucyjna, Warszawa–Poznań 2009
- Kozak A.*, Poglądy Jewgienija Paszukanisa na istotę prawa, AUWr 1988, Nr 983
- Kozub-Ciembroniewicz W.*, System sowiecki w analizach Konstantego Grzybowskiego, AUWr 2002, Nr 2387
- Kraus W.*, Nihilizm – nadal aktualny?, [w:] Wokół nihilizmu, red. *G. Sowiński*, Kraków 2001
- Krupska N.K.*, Wspomnienia o Leninie, Warszawa 1971
- Krzyżanowski A.*, Raj doczesny komunistów. Dzieje Rosji w XX wieku, Kraków 2008
- Kukulka J.*, Traktaty sąsiedzkie Polski odrodzonej, Ossolineum 1998
- Kulesza T.*, Ideologie naszych czasów, Warszawa 1996
- Kumaniecki J.*, Po traktacie ryskim. Stosunki polsko-radzieckie 1921–1923, Warszawa 1971
- Kurs radzieckiego prawa cywilnego, tłum. *J. Wiszniewski*, Warszawa 1954
- Kuśnierz R.*, Ukraina w latach kolektywizacji i Wielkiego Głodu (1929–1933), Toruń 2008
- Laskowska K.*, 735 lat zwalczania i... Rzec o korupcji, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VIII
- Laskowska K.*, Podstawowe zagadnienia instytucji kary śmierci w świetle prawa i praktyki wymiaru sprawiedliwości w dziejach Rosji, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VII
- Laskowska K.*, Przestępczość w Rosji z perspektywy kryminologii i prawa karnego, Białystok 2016
- Laskowska K.*, Z badań nad przestępczością w Związku Radzieckim, [w:] O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin, red. *M. Mikołajczyk i in.*, t. 2, Białystok–Katowice 2010
- Leksykon. Historia świata. Rosja, red. *W. Sienkiewicz*, Warszawa 2001
- Lewandowski J.*, Historia Estonii, Ossolineum 2002
- Lewickij B.*, Terror i rewolucja, tłum. *A. Palicki*, Wrocław 1990
- Lityński A.*, Administrowanie pracą przymusową w Rosji radzieckiej i ZSRR, [w:] Aktualne zagadnienia prawa pracy i polityki socjalnej (zbiór studiów), red. *B.M. Ćwiertniak*, t. 1, Sosnowiec 2012

- Lityński A.*, Historia prawa Polski Ludowej, Warszawa 2013
- Lityński A.*, Jedna kartka z grubej księgi Wielkiego Terroru: rozkaz nr 00447 szefa NKWD (30 VII 1937), [w:] Księga jubileuszowa Profesora Kazimierza Barana, Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa 2014, t. 7
- Lityński A.*, Lenin a ius privatum, [w:] Leges sapere. Studia i prace dedykowane profesorowi Januszowi Sondlowi w pięćdziesiątą rocznicę pracy naukowej, red. *W. Uruszczak, P. Świącicka*, Kraków 2008
- Lityński A.*, Ludobójstwo: „operacja polska” NKWD (1937–1938). Uchwała Biura Politycznego KC WKP(b) oraz rozkazy szefa NKWD ZSRR, Studia Iuridica Lublinensia, t. XIX poświęcony pamięci Profesora Mariana Klementowskiego (1943–2013), red. *M. Kuryłowicz, W. Witkowski*, Lublin 2013
- Lityński A.*, Rewolucji rosyjskiej rok pierwszy. Wybrane zagadnienia prawa karnego, [w:] Nil nisi veritas. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Matuszewskiemu, red. *M. Głuszak, D. Wiśniewska-Józwiak*, Łódź 2016
- Lityński A.*, Utworzenie naczelnego organu administracji państwowej RFSRR – Rady Komisarzy Ludowych, [w:] W kręgu historii doktryn politycznych i prawnych oraz konstytucjonalizmu. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Sylwestrzaka, Gdańskie Studia Prawnicze 2012, t. XXVII
- Lustiger A.*, Czerwona księga – Stalin i Żydzi. Tragiczna historia Żydowskiego Komitetu Antyfaszystowskiego i radzieckich Żydów, tłum. *E. Kaźmierczak, W. Leder*, Warszawa 2004
- Łagry. Przewodnik encyklopedyczny, red. *N. Ochotin, A. Roginski*, tłum. *R. Niedzielko*, Warszawa 1998
- Łatyszonek O.*, Białoruskie elity polityczne wobec traktatu ryskiego, [w:] Traktat ryski 1921 roku po 75 latach. Studia, red. *M. Wojciechowski*, Toruń 1998
- [*Łukaszewicz J.*], Pierwszy marca 1887 roku. Wspomnienia Józefa Łukaszewicza, zebrał, przełożył, przedmową i przypisami opatrzył *S. Bergman*, Warszawa 1981
- Lunc A.L.*, Międzynarodowe prawo prywatne, tłum. *B. Kulikowski, T. Raabe*, Warszawa 1951
- Łysko M.*, Prokuratorski nadzór ogólny w Polsce w latach 1950–1967, Białystok 2006
- Machnikowska A.*, Prawo własności w Polsce w latach 1944–1981. Studium historycznoprawne, Gdańsk 2010
- Maciejewski T.*, Historia powszechna ustroju i prawa, Warszawa 2000
- Makarewicz J.*, Wstęp, [w:] Kodeks karny republik sowieckich, tłum. *R. Lemkin*, Warszawa 1926
- Malia M.*, Sowiecka tragedia. Historia komunistycznego imperium rosyjskiego 1917–1991, tłum. *M. Hulas, E. Wyzner*, Warszawa 1998
- Malecki W.*, Dyskusja nad koncepcją prawa gospodarczego w nauce radzieckiej w latach 1956–1958, Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa 2016, t. 9, Nr 3
- Marciniak W.*, Rozgrabione imperium. Upadek Związku Radzieckiego i powstanie Federacji Rosyjskiej, Kraków 2004
- Marples D.*, Historia ZSRR od rewolucji do rozpadu, tłum. *I. Scharoch*, Wrocław 2006
- Marxistische und sozialistische Rechtstheorie, Hrsg. *N. Reich*, Frankfurt am Main 1972
- Materski W.*, Bolszewicy i samuraje. Walka dyplomatyczna i zbrojna o rosyjski Daleki Wschód (1917–1925), Warszawa 1990
- Mawdsley E.*, Wojna domowa w Rosji 1917–1920, tłum. *M. Popławska*, Warszawa 2010
- Miedwiediew R.A.*, Chruszczow. Biografia polityczna, tłum. *W. Zagórska*, Warszawa 1990
- Mienszagin W.*, Wyszyńska Z., Radzieckie prawo karne, Warszawa 1953

- Mohyluk M.*, Leopold Caro o ustawodawstwie radzieckim, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2007, t. V
- Mohyluk M.*, Wacław Makowski o radzieckim prawie karnym, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VII
- Morin E.*, O naturze Związku Radzieckiego, Warszawa 1990
- Nazar M.*, Etapy i kierunki rozwoju radzieckiego prawa rodzinnego (1917–1987), *AUMCS* 1988, Sectio G, vol. 35, Nr 13
- Nowe konstytucje, tłum. pod red. *J. Makowskiego*, Warszawa 1925
- Nowickij I.B.*, *Lunc Ł.A.*, Ogólna nauka o zobowiązaniach, [w:] Kurs radzieckiego prawa cywilnego, tłum. *J. Wiszniewski*, Warszawa 1954
- O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin, red. *M. Mikołajczyk* i in., t. 2, Białystok–Katowice 2010
- Occleshaw M.*, Za kulisami rewolucji bolszewickiej, tłum. *K. Bażyńska-Chojnacka*, *P. Chojnacki*, Warszawa 2007
- Ochmański J.*, Historia Litwy, Ossolineum 1990
- Olszewski H.*, Słownik twórców idei, Poznań 1998
- Paluszyński T.*, Walka o niepodległość Litwy 1914–1921, Warszawa 1999
- Pamiętnik Mikołaja II, oprac. i przedm. *J. Kutta*, Warszawa 2006
- Paszukanis J.*, Ogólna teoria prawa a marksizm, tłum. *L. Lisiakiewicz*, Warszawa 1985
- Piątowski J.S.*, Lenin a zasady socjalistycznego prawa rodzinnego, *SP* 1971, Nr 28
- Pichaja R.G.*, Historia władzy w Związku Radzieckim (1945–1991), tłum. *M. Głuszkowski*, *P. Zemszał*, Warszawa 2011
- Pietrow N.*, Stalinowski kat Polski – Iwan Sierow, tłum. *J. Prus-Wojciechowska*, *K. Syska*, Warszawa 2013
- Pietrzyk-Reeves D.*, Idea społeczeństwa obywatelskiego. Współczesna debata i jej źródła, Wrocław 2004
- Pipes R.*, Czerwone imperium. Powstanie Związku Sowieckiego, tłum. *W. Jeżewski*, Warszawa 2015
- Pipes R.*, Krótka historia rewolucji rosyjskiej, tłum. *W. Jeżewski*, Warszawa 2007
- Pipes R.*, Rewolucja rosyjska, tłum. *T. Szafar*, Warszawa 1994
- Pipes R.*, Rosja bolszewików, tłum. *W. Jeżewski*, Warszawa 2005
- Pipes R.*, Własność a wolność, tłum. *L. Niedzielski*, Warszawa 2000
- Pisarek E.W.*, Od obszczyzny do kolchozu. Z form pospólnego użytkowania ziemi na wschodzie Europy, przedm. *W. Pisarek*, Kraków 2012
- Podstawy ustawodawstwa o ustroju sądów Związku SRR, związkowych i autonomicznych republik, [w:] Radzieckie ustawy karne i o ustroju sądów z dnia 25 grudnia 1958 r. z materiałami, red. *E. Merz*, Warszawa 1960
- Pol K.*, Poczet prawników polskich XIX–XX w., wyd. 2 przejrzał i uzupełnił *A. Redzik*, Warszawa 2011
- Polmar N.*, *Allen T.B.*, Księga szpiegów. Encyklopedia, Warszawa 2000
- Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami, red. *W. Mater-ski*, *T. Szarota*, Warszawa 2009
- Pomian K.*, Oblicza dwudziestego wieku. Szkice historyczno-polityczne, Lublin 2002
- Postman N.*, W stronę XVIII stulecia. Jak przeszłość może doskonalić naszą przyszłość, tłum. *R. Frąc*, Warszawa 2001
- Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, Warszawa 1962

- Przebinda G., Smaga J.*, Kto jest kim w Rosji po 1917 roku. Leksykon, Kraków 2000
- Przybyłowski K.*, Kodeks cywilny Rosji sowieckiej z 11 listopada 1922, PPIA 1925, t. L
- Quigley J.*, Soviet Legal Innovation and the Law of the Western World, New York 2007
- Radzieckie prawo cywilne, t. 1, red. *D.M. Gienkin*, tłum. *A. Lipiński, Z. Ratuszniak*, Warszawa 1955
- Radzieckie prawo cywilne, t. 2, red. *S.N. Bratuś*, tłum. *J. Wiszniewski, C. Tabęcki*, Warszawa 1955
- Radzieckie prawo pracy, red. *N.G. Aleksandrow*, tłum. *J. Licki, J. Dąbrowski*, Warszawa 1951
- Radzieckie ustawy karne i o ustroju sądów z dnia 25 grudnia 1958 r. z materiałami, red. *E. Merz*, Warszawa 1960
- Rapoport J.*, Sprawa lekarzy kremłowskich, tłum. *Z. Błaszczuk*, Warszawa 1990
- Reich N.*, Sozialismus und Zivilrecht. Eine rechtstheoretisch-rechtshistorische Studie zur Zivilrechtstheorie und Kodifikationspraxis im sowjetischen Gesellschafts- und Rechtssystem, Frankfurt am Main 1972
- Reich N.*, Wstęp, [w:] Marxistische und sozialistische Rechtstheorie, Hrsg. *N. Reich*, Frankfurt am Main 1972
- Reich N., Reichel H.C.*, Einführung in das sozialistische Recht, München 1975
- Riasanovsky N.V., Steinberg M.D.*, Historia Rosji, tłum. *A. Bernaczyk T. Teszner*, Kraków 2009
- Romaszkin P.S., Gercenzon A.A.*, Podstawy ustawodawstwa karnego ZSRR republik związkowych, [w:] Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, red. *E. Merz*, tłum. *B. Himmel, L. Hochberg, B. Rot*, Warszawa 1962
- Rosja XX wiek. Od utopii komunistycznej do rzeczywistości globalistycznej, red. *J. Złotowski*, tłum. *P. Burek*, red. nauk. *H. Kowalska-Stus, L. Suchanek*, Kraków 2004
- Rozstrzelać Polaków. Ludobójstwo Polaków w Związku Sowieckim w latach 1937–1938. Dokumenty z centrali, oprac. *T. Sommer*, Warszawa 2010
- Salmonowicz S.*, La révolution du droit en Russie, [w:] Modernisierung durch Transfer zwischen den Weltkriegen, Hrsg. *T. Giaro*, Frankfurt am Main 2007
- Sawinkow B.W.*, Koń wrony, tłum. i posłowie *J. Gondowicz*, Warszawa 1991
- Schittenhelm U.*, Strafe und Sanktionensystem im sowjetischen Recht, Freiburg 1993
- Schlesinger R.*, The Family in the U.S.S.R. Documents and Readings, London 1949
- Serczyk W.*, Historia Ukrainy, Wrocław 2009
- Sharlet R.*, The Fate of Individual Rights in the Age of Perestroika, [w:] Toward the „Rule of Law” in Russia? Political and Legal Reform in the Transition Period, ed. *D.D. Barry*, New York–London 1992
- Skaradziński B.*, Polskie lata 1919–1920, t. 2, Sąd Boży, Warszawa 1993
- Słownik biograficzny Europy Środkowo-Wschodniej, red. *W. Roszkowski, J. Kofman*, Warszawa 2004
- Słownik dysydentów. Czołowe postacie ruchów opozycyjnych w krajach komunistycznych w latach 1956–1989, red. *I. Bienkowska*, t. 1–2, Warszawa 2007
- Smaga J.*, Narodziny i upadek imperium. ZSRR 1917–1991, Kraków 1992
- Smaga J.*, Rosja w 20. stuleciu, Kraków 2001
- Smirnow Ł.N.*, O odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciwko państwu, [w:] Problemy radzieckiego prawa karnego. Wybór z literatury radzieckiej, red. *E. Merz*, tłum. *B. Himmel, L. Hochberg, B. Rot*, Warszawa 1962
- Smoleń M.*, Stracone dekady. Historia ZSRR 1917–1991, Warszawa–Kraków 1994

- Smyk G.*, Rosyjski model administracji publicznej u kresu Imperium, [w:] *Nil nisi veritas*. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Matuszewskiemu, red. *M. Gluszek, D. Wiśniewska-Józwiak*, Łódź 2016
- Solomon P.H. Jr.*, Reforming Criminal Law under Gorbachev. Crime, Punishment, and the Rights of the Accused, [w:] *Toward the „Rule of Law” in Russia? Political and Legal Reform in the Transition Period*, ed. *D.D. Barry*, New York–London 1992
- Sobczak J.*, Mikołaj II – ostatni car Rosji. Studium postaci i ewolucji władzy, Warszawa 2009
- Sołżenicyn A.*, Archipelag Gułag 1918–1956, tłum. *J. Pomianowski*, t. 1, Warszawa 1990
- Soviet Civil Legislation and Procedure. Official Texts and Commentaries*, Moscow 1962
- Soviet Law after Stalin*, eds. *D.D. Barry, G. Ginsburgs, P.B. Maggs*, vol. 1, *The Citizen and the State in Contemporary Soviet Law*, Leyden 1977; cz. 2, *Social Engineering Through Law*, Alphen aan den Rijn 1978; cz. 3, *Soviet Institutions and the Administration of Law*, Alphen aan den Rijn–Germantown 1979
- Sójka-Zielińska K.*, *Historia prawa*, Warszawa 1998, 2011
- Stąskiewicz W.*, Koncepcja prawa J.B. Paszukanisa – dylematy teorii i praktyki, PiP 1982, z. 8
- Stawarska-Rippel A.*, Elementy prywatne i publiczne w procesie cywilnym w świetle prac kodyfikacyjnych w Polsce (1918–1964). Studium historycznoprawne, Katowice 2015
- Stawarska-Rippel A.*, O pierwszym radzieckim kodeksie procedury cywilnej. Postępowanie cywilne od dekretów o sądzie do początków rekodyfikacji radzieckiego prawa, [w:] *O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, red. *M. Mikołajczyk i in.*, t. 2, Białystok–Katowice 2010
- Stawarska-Rippel A.*, O rekodyfikacji radzieckiego postępowania cywilnego, *Z Dziejów Prawa*, red. *A. Lityński, M. Mikołajczyk, W. Organiściak*, Katowice 2010, t. 4(12)
- Stawarska-Rippel A.*, Państwowy arbitraż w ZSRR, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2009, t. VIII
- Stawarska-Rippel A.*, Prawo sądowe Polski Ludowej 1944–1950 a prawo Drugiej Rzeczypospolitej, Katowice 2006
- Stawarska-Rippel A.*, Radziecka procedura cywilna: totalitarna czy nowoczesna?, *Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi* 2011, t. XXXIII
- Stelmach A.*, Zmiana i stabilność w systemie politycznym współczesnej Rosji, Poznań 2003
- Stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z państwem radzieckim. Wybór dokumentów*, oprac. i wybór *J. Kumaniecki*, Warszawa 1991
- Strogowicz M.S.*, Proces karny, tłum. pod red. *S. Śliwińskiego, A. Bachracha*, Warszawa 1952
- Subbotin O.*, Das sowjetische Arbeitsrecht zwischen den Weltkriegen 1917–1941, [w:] *Modernisierung durch Transfer zwischen den Weltkriegen*, Hrsg. *T. Giaro*, Frankfurt am Main 2007
- Suchecki W.*, *Geneza federalizmu radzieckiego*, Warszawa 1961
- Sudoplatow P.*, Wspomnienia niewygodnego świadka, tłum. *J. Markowski*, Warszawa 1999
- Sukiennicki W.*, Ewolucja ustroju Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w świetle oficjalnych publikacji władzy radzieckiej, Wilno 1938
- Sukiennicki W.*, Ustrój radziecki a konstytucja stalinowska, *RPEiS* 1937, z. 2, przedrukowane, [w:] *M. Kornat*, *Polska szkoła sowietologiczna 1930–1939*, Kraków 2003
- Swierdłow G.M.*, Małżeństwo i rozwód, tłum. *A. Bądkowski*, Warszawa 1952
- Swierdłow G.M.*, Małżeństwo i rodzina w państwie radzieckim, [bez tłum.], Warszawa 1949

- Sylwestrzak A.*, Konstytucja RFSRR z 10 VII 1918 roku, PiP 1988, z. 7
- Sylwestrzak A.*, P.I. Stuczka i jego miejsce w radzieckiej nauce prawa, ZN WPiA UG Prawo 1979, Nr 7
- Sylwestrzak A.*, Rozwój federacji radzieckiej (1922–1982), PiP 1982, z. 12
- System prawa rodzinnego i opiekuńczego, red. *J.S. Piątkowski*, Ossolineum 1985
- Szer S.*, Kodeks rodzinny, DPP 1950, Nr 3
- Szymczak T.*, Organy władzy i administracji europejskich państw socjalistycznych, Warszawa 1970
- Szymczak T.*, Ustrój europejskich państw socjalistycznych, Warszawa 1988
- Szymczak T.*, Ustrój polityczny Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (1936–1976), Ossolineum 1978
- Szyszkowska M.*, Europejska filozofia prawa, Warszawa 1993
- Śleszyński W.*, Okupacja sowiecka na Białostocczyźnie w latach 1939–1941. Propaganda i indoktrynacja, Białystok 2001
- Świątkowski H.*, Prawo spadkowe w ZSRR. Rys historyczno-prawny, PiP 1947, z. 1
- Tabacznikow B., Psariow G., Smirnow A., Zolotowski J.*, Procesy społeczno-polityczne od Lenina do Putina, [w:] Rosja XX wiek. Od utopii komunistycznej do rzeczywistości globalistycznej, red. *J. Zlotowski*, tłum. *P. Burek*, red. nauk. *H. Kowalska-Stus, L. Suchanek*, Kraków 2004
- Taiwo O.*, Legal Naturalism. A Marxist Theory of Law, New York–London 1996
- Teoria państwa i prawa, red. *M.P. Kariew*, Warszawa 1951
- Teoria państwa socjalistycznego, red. *N.P. Farbierow*, tłum. *L. Lisiakiewicz, K.K. Michałowska*, Warszawa 1976
- Terebilov V.*, The Soviet Court, Moscow 1973
- Terehovich V., Nimande E.*, Historyczne odrębności rozwoju prawa karnego na Łotwie, Miscellanea Historico-Iuridica 2009, t. VII
- The Oxford International Encyclopedia of Legal History, ed. *S.N. Katz*, Oxford–New York 2009
- Thom F.*, Beria – oprawca bez skazy, Warszawa 2016
- Totalitarian and Authoritarian Regimes in Europe. Legacies and Lessons from the Twentieth Century, eds. *J.W. Borejsza, K. Ziemer, M. Hulas*, New York–Oxford 2000
- Totalitaryzm XX wieku. Idee, instytucje, interpretacje, red. *W. Kozub-Ciemroniewicz, H. Kowalska-Stus, B. Szlachta, M. Kiwior-Filo*, Kraków 2010
- Toward the „Rule of Law” in Russia? Political and Legal Reform in the Transition Period, ed. *D. D. Barry*, New York–London 1992
- Trocki L.D.*, Moje życie. Próba autobiografii, tłum. *J. Barski, S. Łukomski*, Warszawa 1930
- Trocki L.D.*, Zdradzona rewolucja. Czym jest ZSRR i dokąd zmierza?, tłum. *A. Achmatowicz*, Pruszków 1991
- Turska A.*, Prawo państwa totalitarnego, SI 1992, t. 22
- Utrat-Milecki J.*, Podstawy penologii. Teoria kary, Warszawa 2006
- Voslensky M.S.*, Nomenklatura. Die herrschende Klasse der Sowjetunion in Geschichte und Gegenwart, München 1987
- Waldenberg M.*, Kwestie narodowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Dzieje. Idee, Warszawa 1992
- Waldenberg M.*, Rewolucja i państwo w myśli politycznej W. Lenina, Warszawa 1978